

A fejezet háttere: Ha azt szeretnénk, hogy az oktatás segítsen az embereknek jól együtt élni, bátorítani kell őket, illetve képessé kell tenni őket arra, hogy kapcsolatot teremtsenek a másik emberrel, aki mindig egy **konkrét ember** és soha nem pusztán egy adott csoport tagja. Ezért fontos, hogy kifejezzük, hogy ellenezzük az elfogadhatatlan általánosítást (a mások becsmérést, gyalázást pedig még inkább). az általánosítás önmagában nem rossz, de nem szabad, hogy megakadályozzon bennünket abban, hogy felismerjük, hogy a **másik konkrét ember** milyen a valóságban.

Célok

A fejezet végére:

- ✓ a tanulók képesek lesznek felismerni az elfogadhatatlan általánosításokat, az előítéleteket és a becsmélő, gyalázkodó megnyilvánulásokat mind önmagukban, mind másokban, illetve megkeresik a kiindulási pontokat ezek kezeléséhez.

Tartalom

- ✓ Általánosítások, előítéletek és másokat becsmélő, gyalázkodó megnyilvánulások.
- ✓ Stratégiák ezek kezelésére.

Módszerek

- ✓ Gyakorlatok az általánosítások és az előítéletek felismerésére.
- ✓ Menekültek felvételről lejátszott megszólalásai.
- ✓ Szerepjáték az általánosítások, előítéletek és a másokat becsmélő, gyalázkodó megnyilvánulások témakörében.

Átvezetés a 4. fejezetből

Emlékeztessük a tanulókat, hogy legutóbb azzal foglalkoztunk, milyen jogaik vannak azoknak a menekülteknek, akik velünk élnek, és hogy mire van szükségünk ahhoz, hogy jól együtt tudjunk élni. most az elfogadhatatlan általánosításokról, az előítéletekről és a másokat becsmélő, gyalázkodó megnyilvánulásokról fogunk beszélni, minthogy ezek ellehetetlenítik az együttélést.

#1/1. lépés

Minden citrom egyforma, nem igaz?

Bár ez a gyakorlat kisebb gyerekekkel is használható, a nagyobb tanulókat is gondolkodásra tudja készíteni. A tapasztalatok szerint a gyakorlatot nagyon jól lehet használni idősebb tanulókkal, sőt, felnőttekkel is. Egy kicsit „gyerekesnek” tűnhet, ugyanakkor szórakoztató jellege miatt némi változatosságot hoz a kurzusba, miközben nagyon is lényeges mondanivalója van. Ha úgy gondoljuk, hogy egy ilyenfajta gyakorlat során a tanulóink úgy érezhetik, hogy túlságosan is „gyerekként” kezeljük őket, akkor választhatjuk helyette az 1.2. vagy az 1.3. lépést is.

1 Kérdezzük meg a tanulókat, melyek a tipikus jellemzői egy citromnak. Írjuk föl ezeket a jellemzőket a táblára/flipchartra.

2 Két-két tanulóknak adjunk közösen egy-egy citromot. Kérjük meg a tanulókat, hogy néhány perc alatt alaposan nézzék meg a citromjukat és jegyezzék meg, hogy néz ki.

3 Szedjük össze a citromokat és gyűjtsük össze őket újra egy asztal közepén. Kérjük meg a tanulókat, hogy keressék meg újra a „saját” citromjukat

4 Lehet, hogy akad tanuló, aki szerint ez lehetetlen („mind egyforma!”), valójában azonban általában sikerül megoldani a feladatot.

Kérdezzük meg a tanulókat, hogy ennek a kis gyakorlatnak mi köze lehet az elfogadhatatlan általánosításokhoz és az előítéletekhez

5 Mondjuk el röviden, miről is szól mindez:

Bár első pillantásra minden citrom egyformának tűnik, a tanulók felismerték a „saját” citromjukat, és ezzel megtapasztalták, hogy a megfelelő értékeléshez alaposan meg kell figyelniük a szóban forgó dolgot. az embereket is kategorizáljuk mindennapi életünkben. Sokan ismerik azt, amikor „beskatulyázzák” őket a megjelenésük, öltözködési stílusuk, nyelvhasználatuk vagy (feltételezett) migrációs hátterük miatt. Ugyanakkor mindennapi

életünkben mi magunk is hagyatkozunk bizonyos elfogadhatatlan általánosításokra emberek adott csoportjával kapcsolatban, ami ellehetetleníti, hogy a konkrét embert a maga egyéniségében, érdemi valójában lássuk. Az ilyen általánosítások félreértésekhez és másokat becsmélő, gyalázkodó megnyilvánulásokhoz vezetnek. Ezért fontos, hogy az emberben tudatosodjék, ő maga milyen általánosításokra hajlamos; fontos, hogy újra és újra találkozzék a másik konkrét emberrel, kellő figyelmet tanúsítva neki mint egyéniségnek, hiszen a másik ember is mindig több, mint pusztán egy adott csoport tagja.

7 Kérjük meg a tanulókat, hogy hozzanak fel minderre példákat – a legjobb, ha saját tapasztalataik alapján.

#1/2. lépés

Lehet, hogy több a közös bennünk, mint gondolnánk?

1 Kérjük meg a tanulókat, hogy nézzék meg ezt a háromperces videót, majd gondolják át a látottakat az alábbi kérdések alapján (kérdések → **tanulói munkalapok**).

2 Kérjük meg a tanulókat, hogy osszák meg egymással tapasztalataikat háromfős csoportokban.

3 Mondjuk el röviden, miről is szól mindez:

Mindannyiunkra igaz, hogy gyakran hajlamosak vagyunk nagyon gyorsan csoportokba sorolni az embereket és azt gondolni, hogy „mi” nagyon mások vagyunk, mint „ők”, és hogy semmi nem köt össze bennünket egymással,

vagy csak nagyon kevés dolog. Beskatulyázzuk az embereket. Ahhoz, hogy felfedezzük, hogy mi köt össze bennünket és mi bennünk a közös, találkozunk kell a másik emberrel és jobban meg kell ismernünk őt.

#1/3. lépés

A leegyszerűsítő történet veszélye

Röviden ismertessük a „The danger of a single story” („a leegyszerűsítő történet veszélye”) című videó hátterét.

Chimamanda Adichie nigériai író nem menekültként, hanem diákként érkezett az Amerikai Egyesült Államokba, mégis meg kellett tapasztalnia, milyen az, amikor az emberről leegyszerűsítő, egysíkú képet alkotnak és egyoldalúan, egy bizonyos történet („a leegyszerűsítő történet”) alapján ítélik meg. Előadásában leírja, hogyan élte meg azt, hogy ilyen leegyszerűsítő képet alkottak róla: úgy érezte, megtagadják tőle az elismerést; úgy érezte, ez a leegyszerűsítő megítélés a hatalom működésmódja; sőt, úgy érezte, elraborták tőle emberi méltóságát.

Kérjük meg a tanulókat, hogy nézzék meg a videót és gondolják azt át az alábbi kérdések alapján (kérdések → **tanulói munkalapok**):

- ✓ Nekem személy szerint ismerős-e az az élmény, hogy mások egy leegyszerűsítő történet alapján ítélnék meg? Ha igen, mi volt az az egyoldalú történet, amelyre a rólam alkotott képet leegyszerűsítették? Hogyan éltem ezt meg és hogyan kezeltem?
- ✓ Ha belegondolok, én magam hogyan bánok más emberekkel, előfordult-e valaha, hogy egy másik embert egy leegyszerűsítő, egysíkú történet alapján ítélt meg? Ha igen, hogyan kezelem ezt? Továbbá mi segít a szemléletbeli

nyitásban, hogy nyitottá váljak mások árnyalt, sokszínű történetének a megismerésére, befogadására?

3 Kérjük meg a tanulókat, hogy osszák meg egymással tapasztalataikat háromfős csoportokban.

4 Mondjuk el röviden, miről is szól mindez:

Hajlamosak vagyunk nagyon gyorsan egysíkú, leegyszerűsítő történetet képzelni az emberek mögé csak azért, mert egy bizonyos csoport tagjai, vagy mert bizonyos jellemzőkkel rendelkeznek, és hajlamosak vagyunk nem sokat foglalkozni azzal, hogy megtudjuk, ez a történet igaz-e, és hogy ezek az emberek milyen történeteket mesélnének el saját magukról. Végül, de nem utolsó sorban, a menekültek azt tapasztalják, hogy csak kevés ember mutat érdeklődést a történetük/történeteik iránt. Ez ellehetetleníti a személyes találkozást, az eszmecserét, a kölcsönös gazdagodást.

#2. lépés

Általánosítások, előítéletek és másokat becsmélő, gyalázkodó megnyilvánulások: Hogyan kezeljük mindezt?

1 Kérjük meg a tanulókat, hogy idézzenek néhány tipikus (gyakran hallott) általánosítást és előítéletet a menekültekkel kapcsolatban.

2 Írjuk ezeket föl a táblára, flipchartra vagy hasonló felületre.

3 Írjuk ezeket föl kérdezzük meg a tanulókat, hogy ezek vajon „csak” általánosítások, vagy egyértelműen másokat becsmélő, gyalázkodó megnyilvánulások, és hogy ők maguk hogyan döntötték el ezt.

4 Kérjük meg a tanulókat, hogy alakítsanak hatfős csoportokat. Minden csoport válasszon egyet az összegyűjtött előítéletek közül (alternatív megoldásként mi magunk is kijelölhetünk egyet-egyét az egyes csoportok számára). Egyszerre hat tanuló beszél meg az adott előítéletet, úgy, hogy hárman védeni igyekeznek az állítást, hárman pedig ellenzik azt. A többi tanuló csak megfigyelőként kap

szerepet; ők ülnek körbe a vitában résztvevőket.

Közös átgondolás (kérdések → **tanulói munkalapok**):

Kérdések az előítéletet védőkhöz:

- ✓ Milyen érzés volt tevékenyen védelmükbe venni egy előítéletet?
- ✓ Hogyan élték meg a többiek reakcióját?
- ✓ Milyen kérdések vagy érvek készítették arra őket, hogy elgondolkodjanak és megkérdőjelezzék saját álláspontjukat?

Kérdések az előítélet ellenzőihez:

- ✓ Hogyan élték meg a helyzetet és önmaguk szerepét a helyzetben?
- ✓ Milyen érzéseket váltottak ki belőlük az előítéletet védő vitapartnerek?
- ✓ Képesek voltak-e ellenérvekkel szembeszállni az előítélettel?
- ✓ Mit sikerült elérniük az ellenérvekkel?

Kérdések a megfigyelőkhöz:

- ✓ Milyen stratégiákat követtek az előítéletet ellenző vitapartnerek, milyen eszközöket használtak, hogy ellentmondjanak az előítéletet védőknek és változtassanak a gondolkodásukon?
- ✓ Milyen érzelmeket lehetett felfedezni a résztvevők között? Hogyan váltak ezek az érzések nyilvánvalóvá?
- ✓ Milyen érzelmeket és reakciókat fedezettél fel azok között a tanulók között, akik védelmükbe vették az előítéletet, és azon tanulók között, akik elleneztek azt? Észrevettél-e olyasmit, hogy az egyik oldal magatartása esetleg befolyásolta a másik fél érzelmeit és reakcióit?

6

Foglaljuk össze, milyen kihívásokat jelent az elfogadhatatlan általánosítások, előítéletek és a másokat becsmérítő, gyalázkodó megnyilvánulások elleni küzdelem, és hogy melyek a kulcsfontosságú stratégiák ebben a küzdelemben (→ **tanulói munkalapok**):

- ✓ Az általánosításokat és előítéleteket meg lehet kérdőjelezni úgy, hogy megkérjük a másik felet, konkretizálja és indokolja az állításait (pl. feltehetjük azt a kérdést, hogy „Ezt honnan tudod?”) vagy szembesítjük őket azokkal a tényekkel, amelyek ellentmondanak az előítéletnek. Ez azonban egyrészt feltételezi, hogy az ember maga legyen tájékozott, másrészt, hogy a vitapartner maradjon nyitott az érvekre/ellenvetésekre. Minthogy ez a nyitottság nem mindig adott, nem mindig lehetséges meggyőzni a másik felet. Mindazonáltal az ember mondhat „nem”,

és kell is, hogy „nemet” mondjon.

- ✓ Az előítéleteket és a másokat becsmérő, gyalázkodó megnyilvánulásokat gyakran agresszíven fogalmazzák meg, azok pedig, akiket érintenek, gyakran a hatalom működés módjaként élik meg azokat. Ez félelmet szül. ezért segíthet, ha az ember szövetségeket alkot másokkal, különösen a csoportokat érintő helyzetekben vagy nyilvánosan. De az agresszió ellenagressziót is kiválthat. ezért fontos, hogy a lehető legjobban őrizzük meg a nyugalmunkat (pl. ne kiabáljunk), ugyanakkor saját álláspontunkat asszertívan képviseljük.
- ✓ Az előítéletek és a másokat becsmérő, gyalázkodó megnyilvánulások gyakran durva, nem túl kifinomult módon kerülnek megfogalmazásra. Ez azt válthatja ki az emberből, hogy maga is arrogáns módon reagál és esetleg sértegeti az agresszort. Ez éppenséggel álláspontja igazáról győzi meg az agresszort. Ezért fontos, hogy az előítéletet vagy másokat becsmérő, gyalázkodó megnyilvánulásokat egyértelműen és félreértést kizáró módon visszautasítsuk, de anélkül, hogy a másik felet magát leszólnánk.
- ✓ Amikor egy kijelentést előítéletként vagy másokat becsmérő, gyalázkodó megnyilvánulásként élek meg, néha úgy érzem, megsértették az értékeket, amelyeket vallok (még akkor is, ha az előítélet vagy a másokat becsmérő, gyalázkodó megnyilvánulás nem rólam, hanem más emberekről szól), de esetleg nem mindig tudom megmondani azonnal, hogy melyek azok az általam vallott értékek, amelyeket a másik fél megkérdőjelezett. A megfelelő és egyértelmű reakcióhoz ezért hasznos tudatosítani magamban, hogy mi az, ami nekem fontos és értéket képvisel a szememben. Minél jobban ismerem a saját értékeimet, annál jobban ki tudok állni mellettük.

Felhívás továbbgondolásra

Mondjuk el a tanulóknak, mi lesz ebben a fejezetben az elgondolkodtató feladat (elgondolkodtató feladat → **tanulói munkalapok**). A következő fejezetig légy szíves és:

Próbáld meg lerajzolni egy olyan helyzetet, amelyben te vagy valaki más egyértelműen előítéletes magatartással, vagy másokat becsmérlő, gyalázkodó megnyilvánulásokkal szembesül. Ez lehet valós élethelyzet vagy akár (rajz)filmjelenet is. Fényképezd le a rajzot!

Jegyezz három olyan állítást önmagadról, amelyeket visszautasítanál, mert nem pontosan jellemeznek téged mint konkrét személyt, vagy nem tanúsítanak kellő tiszteletet irántad mint önálló egyéniség iránt.

Összefoglalás és átvezetés

Kérjük meg a tanulókat, hogy mondják el néhány mondatban, mit tanultak ebben a fejezetben. Ha néhány tanuló már elmondott néhány gondolatot ezzel a kérdéssel kapcsolatban, mi is összefoglalhatjuk az elhangzottakat saját szavainkkal (ld. fenn a fejezet céljait).

Ezt követően elmondhatjuk, mivel folytatjuk a következő fejezetben: *„következő alkalommal, ami egyben az utolsó alkalom is lesz, kiindulási pontokat keresünk ahhoz, hogy mi magunk is cselekedni tudjunk!”*

TOVÁBB A 6. FEJEZETRE